

Een ecclesiologische schets in tijden van schaarste...

Reactie op 'Marginaal en missionair' - door dr. Dirk Griffioen

Waarde collega en broeder Wim Dekker, geachte aanwezigen,

Allereerst wil ik mijn dank uitspreken voor de uitnodiging om als onvervalst gereformeerd-vrijgemaakt mannetje een reactie te geven op de studie van een - mag ik het zo noemen - een geheide Gereformeerde Bonder... Stel u gerust, er is veel meer dat ons bindt - en dat is het echte, authentiek gereformeerde - dan dat ons scheidt. Maar over die verschillen in visie op de kerkzijn, wil ik straks meer zeggen.

De eerste positieve gedachten bij het lezen van Wim Dekkers stevige bijdrage aan de bespreking van een zeer aangelegen kerkelijk probleem, namelijk dat van de krimpende kerken, kwamen bij mij op in de eerste drie hoofdstukken. Ik beschouw deze hoofdstukken als de basis voor zijn ecclesiologische schets. In het kort komen enkele visies op de secularisatie voorbij. Wolfhart Pannenberg, Hendrikus Berkhof, Dietrich Bonhoeffer en vooral de eigentijdse visie van Canadese filosoof Charles Taylor. Gelukkig eindigt Wim Dekker niet in mineur, bij de beschrijving van de puinhopen van het kerkelijke slagveld nadat de wind van de secularisatie erover gewaaid heeft. Hij beschrijft de barre feiten, de neerslachtige meningen, de constatering van leegloop en roep om authenticiteit. Ik proef in Wim Dekkers schets van ontkerkelijking de woorden van Mozes in Deuteronomium 8:2 (NBV) over het doel van de veertigjarige woestijnreis van het volk van God. God 'wilde u zijn macht laten voelen en u op de proefstellen, om te ontdekken wat er in uw hart leefde: gehoorzaamheid aan zijn geboden of niet.' Ik ben het met Wim Dekker eens. Er is geen ruimte om te klagen over kleiner wordende kerken, over sterk afgenomen invloed van geloof en kerk op de samenleving. Niks geen sombere kijk op de opstand van de mondige geworden mens, die meent los van God te kunnen leven en functioneren in deze wereld. De (post)moderne mens heeft een scala aan alternatieven voorhanden om een authentieke keus te maken die past bij zijn individuele spirituele behoeften. Maar wij hebben het Evangelie van onze Heer binnen handbereik. Daar zullen wij het mee moeten doen.

In de huidige situatie van kerkelijke verwarring en onduidelijkheid lanceert Wim Dekker zijn ecclesiologische schets. Er is volgens mij zoveel bruikbaar materiaal in te vinden voor een broodnodige gereformeerde ecclesiologie in deze tijd van krimpende kerken en ook van enthousiaste projecten voor kerkplanting. Ik kan u van te voren wel verklappen dat voor beide verschijnselen (krimpende kerken én missionaire projecten) een doortimmerde Bijbelse visie op de kerk van levensbelang is.

In mijn eigen kerkgemeenschap (de GKV) merk ik dat de vigerende visie op de kerk, die het raamwerk kreeg in de tijd van de Reformatie, is bijgeslepen in de gebeurtenissen van de laatste twee eeuwen, met name afscheiding, doleantie en vrijmaking. Hierin zijn niet alleen positieve ontwikkelingen in gang gezet in de gereformeerde kerken en onder oprechte christenen, maar ook negatieve trends hebben kans gekregen om uit groeien, zoals Wim Dekker terecht signaleert (vgl Marginaal en Missionair, p. 87). Immers, in deze tijd worden deze drie principes van afscheiding, doleantie en vrijmaking ook gehanteerd door door-en-door postmoderne vrijgemaakten, om zich vrij te maken van de vrijgemaakte kerk (dus het principe van de dubbele vrijmaking toepassend) omdat ze zich niet langer meer kunnen verenigen met standpunten en ontwikkelingen die volgens hen het gereformeerde spoor verlaten. De kerkelijke schuit GKV loopt dus in zekere zin aan twee, zo je wilt naar drie kanten leeg: links verlaten de ongelovigen onze kerken, in het midden springen de 'evangelisch-gereformeerden' over op een passerende charismatische dekschuit, en aan de rechterkant verlaten enkele tientallen conservatieve gereformeerden ons door zich te verschansen in hun eigen minimale kerkverbandje, om

in een doorgaand proces van voortgaande afscheiding te proberen te behouden wat ze onopgeefbaar achten. Ik erken dat mijn eigen achtergrond, hoewel ik als zes jarig jongetje met mijn ouders de Gereformeerde kerken (synodaal) heb verlaten, zo in mijn leven is verankerd, dat ik tot op de dag van vandaag denk dat het goed is op te komen voor het goed recht van afscheiding etc. als het genootschap waarin jij je bevindt, niet meer gereformeerd te achten is, of als de welbegrepen Schrift niet meer volgens de gereformeerde leer verkondigd mag worden. En dit is waardoor ik het boek van Wim Dekker zo waardeer, dat hij een gereformeerde visie op de kerk en op kerkzijn laat horen in zijn eigen kerkverband. Persoonlijk heb ik altijd sympathie gehouden voor het kerkelijk streven van de gereformeerde Bond om in de Hervormde Kerk, want Vaderlandse kerk en nu PKN, te strijden voor de gereformeerde leer. Je zou kunnen betogen dat Wim Dekker in zijn boek een poging doet om de positie van de Bond als bolwerk tegen de vrijzinnigheid en pluriformiteit binnen de PKN te verdedigen. Ik ben er van overtuigd dat het effect van zijn studie die bedoelt een theologie van de kerk te ontwikkelen, verder gaat. Ik herken in zijn boek een ecclesiologische schets van gereformeerd karakter, dat voor allen die staan in en gaan voor de gereformeerde leer en het gereformeerde kerkzijn van levensbelang is. Het heeft in mijn eigen (vrijgemaakte) kring in de periode van meer dan een eeuw dat de Bond bestaat, en toch niet is verteerd, te vaak ontbroken aan positieve belangstelling voor het streven van de Gereformeerde Bond.

In de tweede plaats vind ik de schets van Wim Dekker een welkome ondersteuning van alle missionaire elan in de hele gereformeerde (en presbyteriaanse) wereld, omdat het Bijbels en ook praktisch en kerkelijk is wat Wim bedacht heeft over de missionaire activiteiten van de kerk. Voor alles is de kerk de plaats voor de verkondiging van het goede nieuws, voor hen die 'binnen' zijn, maar ook voor hen die geroepen worden en nog moeten worden tot het heil van onze Heer.

Er is nog een punt dat ik wil aanstippen. Wim Dekker is niet de eerste die de betekenis van de kerk voor de komst van het Koninkrijk in verband brengt. De presbyteriaan Timothy Keller (van Redeemer Presbyterian Church in New York) heeft ook alle verkondiging van de kerk in het kader van wat hij noemt 'kingdom mindset' geplaatst. Dat Wim Dekker zoveel nadruk legt op het kernpunt van de verkondiging van het Woord van God voor zijn ecclesiologische schets, vind ik van zeer grote waarde. In de prediking vindt de ontmoeting met Christus plaats voor het volk van God, en voor hen die buiten zijn en binnen gaan. (vgl. Marginaal en Missionair, p. 101v.)

Het moet mij even van het hart dat ik van te veel kerkplanting-initiatieven in de gereformeerde gezindte heb gemerkt dat het niet zozeer aan de verkeerde methode, of een gebrek aan verkondiging van het Woord ligt, dat sommige projecten scheefgroeien of mislukken, als wel door gebrek aan een stevige kerkelijke inbedding. Ik bedoel de zeer postmoderne trend bij vele begaafde en enthousiaste kerkplanters, dat ze op een stoel gaan staan en met hun vinger in de lucht priemen en zich als profeet profileren die door God geroepen is, terwijl ze roepen: hoort het Woord des HEREN!, verzamelen ze niet de mensen in de gemeente van Christus, maar vooral rondom de persoon van de kerkplanter zelf. Zijn verkondiging, zijn poging om zijn hoorders aan 'de infuus van de genade' te leggen kan oprecht en authentiek zijn, het mist volledig de inbedding in de kerkelijke context. Het resultaat van de inspanning van deze Einzelgänger of ZZP-er in het land van de missionaire beweging is op z'n best dat uit een groeiende groep gelovigen zich een gemeente in Bijbelse zin gaat vormen, en op z'n slechts dat er een sektarische groep ontstaat die gegijzeld is door het ego van een zelfbenoemde voorganger.

Geheel onderschrijf ik Wim Dekkers pleidooi voor een prediking die niet meer zwaar beladen is door onderwijs, catechese, uitleg, Bijbelkennis, moraal of regels voor het leven. Maar een soort van prediking waar het heil van God aanwezig is, dus waarin een relationele hermeneutiek wordt toegepast. (Marginaal en Missionair, p. 120v.) Voor de term relationele hermeneutiek zou ik graag een betere geven. Maar de ontmoeting met de levende God in de kerkdienst, daar gaat het om. De Bijbelse tekst moet het leven van de hoorder opnieuw interpreteren.

Daarin is zijn heil en zijn welzijn geheel begrepen.

Wim Dekker ontloopt ook niet de vraag van de problematiek van het missionaire werk en de kerkgroei van de plurale PKN. Ik vind dat zeer moedig. Want dat de Gereformeerde Bond en de oprechte bonders 'nog' getolereerd worden in de PKN is niet vanzelfsprekend, ook al vormen ze al lange tijd een uitermate actief deel van kerkgaand Nederland en worden ze wel eens de financiële kurk genoemd waarop de PKN BV drijft. Meer dan in enig kerkgenootschap kent men daar kernleden en randleden. We weten het allemaal dat de vrijzinnigheid weinig kinderen heeft en al zeker is men nauwelijks meer bereid om centen en venten te investeren in wat Lesslie Newbigin noemt het bekendmaken van 'the total fact of Christ'. Verrassend vond ik de gedachte die Wim Dekker aanhaalde van Noordmans over het onderscheid tussen 'kerk' en 'schare'. Toen ik de gedachten hierover van Wim las, heb ik meteen het artikel van Noordmans hierover opgezocht en ben er vrij over aan het mediteren geslagen in mijn eigen plaatselijke kerkblaadje. Als je de kernleden lokaliseert in de kerk, dan heb je de schare wel in de brede kring van de randleden en buitenstaanders wel in de kaartenbak of net buiten de gemeente, maar zij zijn 'nog' niet binnen. Of om het anders te zeggen, ze zijn nog niet met Christus verbonden zoals het zou moeten. Een oprechte leerling van Christus mag zich niet afwenden van deze 'schare' die niet of nauwelijks bekend is met het goede nieuws en zeker nog niet leeft naar de regels van het Koninkrijk van God. Het is natuurlijk het punt dat de kerk (lees de meelevende kerkelijke gemeente) niet zonder de 'schare' kan, als zeg maar 'object' van het Evangelie. Het onderscheiden van kern en randleden, of van kerk en schare, lijkt een escape voor van het probleem van de kerkelijke pluraliteit in de PKN, maar je kunt het natuurlijk ook zo zien dat de meest nabije naaste aan wie Christus moet worden verkondigd, altijd dichtbij is, maar in feite ver weg en onbereikbaar in een ander optrekje van de kerkelijk 'holding'. Ik zou het zelfs zo kunnen stellen dat de PKN, dankzij het streven van de Gereformeerde Bond, geen sekte wordt. En dat kan zij zijn omdat en zolang zij zich nadrukkelijk profileert als duidelijke kerkelijke richting in het pluralistische schip van de PKN met al z'n modaliteiten.

Tenslotte wil ik nog iets zeggen over de visie van Wim Dekker over de kerkplantings-projecten, over de emergent churches, of hoe die 'kerken in beweging' ook wilt noemen. Wim Dekker heeft gesignaleerd dat het wondermiddel van de kerkgroei uit de jaren negentig van de vorige eeuw, niet dat gebracht wat er van verwacht werd. Namelijk om de leegloop van 'de' kerken om te buigen in een groei. Zelfs zou het mogelijk zijn de hele natie te bekeren (Discipling A Whole Nation - DAWN). Deze projecten zijn volgens mij geen van allen ontkomen aan de knoop van het streven naar een kerk als gemeenschap van gelijkgezinden, en de valkuil van een groep die geen binding heeft met het kerkverband of met de kerkelijke traditie in de meest brede zin van het woord.

Dat Wim Dekker aan het slot van zijn boek nogmaals aandacht vraagt voor het spannende en bijzondere van de missionaire opdracht van de kerk, vind ik moedig. Daar komen alle lijnen voor gemeentevernieuwing en geloofsverdieping bij elkaar in verband met het missionaire kerkzijn in tijden van tegenwind. Wim wijst Genesis 1-4 aan als model voor de missionaire cursus (Marginaal en Missionair, p. 182v.) Ik vind het een vondst. Ik herken er ook in de strategie van de zendelingen van mijn generatie op Papua in de jaren zestig van de vorige eeuw, dat ze bij de Papua's niet begonnen zijn met het vertellen van de Evangelien, maar het Evangelie van de Schepper en zijn schepping. Het gaat in de missionaire kerk om de relatie met God en om de relatie met de broeder. Maar de tijden zijn boos. Dat bewijst de missionaire ervaring van Noach wel. U weet wel, die moedige, volhoudende prediker van de zondvloed. Hij wist zich niet alleen geroepen om 'alle den volcke' op te roepen tot bekering en geloof in Gods reddingsplan, hij wás ook echt geroepen en ging er voor. Hij is ook de eerste mislukte zending. Hij heeft naast zijn huisgenoten geen bekeerlingen gemaakt. En dat moet in deze tijd waarin de kerkelijke successen altijd meetbaar moeten zijn, een hele bemoediging. Daar gaat het toch om, dat we de kerk én wereld tonen hoe groot de genade van God is? Dat heeft Noach in zijn leven laten zien en hij zelf is er het bewijs van dat dit het Evangelie is. Noach ging niet predikend ten onder, maar hij is gered door Gods beloften. Daar moeten wij

het toch ook van hebben?

Dat zal waar zijn!

Dr. Dirk Griffioen

Vrouwenpolder/Amersfoort, 8 oktober 2011